

محتوای درس جلسه چهارم

قاعده فقهی (الأمر بمقاصدها)

استاد: دکتر مصطفی ذوالفقار طلب
دستیار: روناک خالدیان

ترجمه قاعده: ملاک پذیرش امور، منوط به مقاصد
آن است.

مترادفات قاعده: العبرة في العقود للمقاصد
و المعاني لا للألفاظ و المباني.

مستندات قاعده: حديث رسول الله (ص):

إنما الأعمال بالنيات

شرح تفصیلی قاعده:

اول:

- ▶ (أ) سخن أبو عبیده: در میان احادیث رسول الله (ص) حدیثی جامع تر، کامل تر و پرفایده تر از حدیث (إنما الأعمال بالنیات) وجود ندارد.
- ▶ (ب) دیدگاه گروه زیادی از علما: قاعده: الأمور بمقاصدها یک سوم علم محسوب می شود.
- ▶ (ج) امام شافعی: حدیث نیت مشتمل بر ۷۰ باب می باشد.

دوم: مقصود از قاعده و آثار مترتب بر آن

الف) مقصود از قاعده:

۱. تمییز عبادات از عادات

۲. تمییز بین درجات عبادات

آثار مترتب بر این دو مقصود:

۱. عدم اشتراط نیت در عباداتی که مثل آن عادت محسوب نمی شود یا التباس با دیگری نمی گردد.

۲. اشتراط نیت در موارد التباس عبادت با موارد دیگر.

۳. اشتراط نیت وجوب در کفارات، غسل، نماز و زکات.

۴. نیت به قصد تمییز بین دو امر، مقتضی اخلاص در نیت است.

اقسام تشریک در نیت و آثار آن:

نکته: نیت به هدف تمییز، مقتضی اخلاص در نیت یعنی عدم تشریک غیر با (منوی) است اما تشریک در نیت دارای اقسامی است:

۱. تشریک نیت عبادت با موارد غیر عبادی، موجب بطلان عبادت می گردد.

مثال: نیت قربانی کردن حیوانی برای خدا و بت، موجب بطلان قربانی می گردد، این حالت دارای استثنائاتی است.

۲. تشریک در نیت عبادت واجب با عبادت مستحب که خود دارای چهار حالت است:

۱. حالت اول: جواز و عدم بطلان
مثال: نیت نماز فرض و تحیت المسجد (جواز هر دو).
۲. حالت دوم: پذیرش واجب بدون مستحب
مثال: نیت حج واجب و مستحب (پذیرش حج واجب).
۳. حالت سوم: پذیرش مستحب نه واجب
مثال: پرداخت مالی به نیت زکات واجب و مستحب (پذیرش زکات مستحب).
۴. حالت چهارم: بطلان هر دو
مثال: گفتن تکبیر (الله اکبر) از طرف مأموم مسبوق به نیت تکبیرة الإحرام و انتقال به رکوع در حالت رفتن امام به رکوع.

۳. تشریک نیت عبادت واجب با واجب دیگر که فقط در دو مورد ذیل جایز است:

أ) تشریک در نیت حج و عمره

ب) تشریک در نیت غسل و وضو

۴. تشریک نیت عبادت مستحب با مستحب دیگر که هر دو حاصل می شود.
مثال: تشریک در نیت غسل جمعه و عید.

۵. تشریک مورد غیر عبادی با غیر عبادی دیگر (به معنای تلفظ عبارتی و اراده غیر آن) که دارای احکام مختلفی است.